

В. Б. Ковальчук

Навчально-науковий інститут права та психології
 Національного університету “Львівська політехніка”,
 д-р юрид. наук, проф.,
 завідувач кафедри конституційного та міжнародного права

Д. Д. Павлова

Навчально-науковий інститут права ім. І. Малиновського
 Національного університету “Острозька академія”,
 студ. магістеріуму

КОНСТИТУЦІЙНЕ РЕФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ ПРОЕКТУ НОВОЇ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

© Ковальчук В. Б., Павлова Д. Д., 2016

Розкрито проблемні питання підготовки проекту нової Конституції України на даному етапі розвитку суспільних відносин. Проаналізовано проект Закону України “Про процедуру підготовки проекту нової Конституції України” від 14 січня 2016 року № 3781, який регулює процедуру ініціювання, розробки та схвалення проекту нової Конституції України. Визначено статус Конституційних Зборів України як орган установчої влади, через який Український народ реалізує своє право визначати і змінювати конституційний лад.

Ключові слова: конституційна реформа, проект нової Конституції України, проект Закону України “Про процедуру підготовки проекту нової Конституції України” від 14 січня 2016 року № 3781, Конституційні Збори України, конституанта.

В. Б. Ковальчук, Д. Д. Павлова

КОНСТИТУЦИОННОЕ РЕФОРМИРОВАНИЕ В УКРАИНЕ: ПЕРСПЕКТИВЫ ПОДГОТОВКИ ПРОЕКТА НОВОЙ КОНСТИТУЦИИ УКРАИНЫ

В статье раскрыты проблемные вопросы подготовки проекта новой Конституции Украины на данном этапе развития общественных отношений. Осуществлен анализ проекта Закона Украины “О процедуре подготовки проекта новой Конституции Украины” от 14 января 2016 года № 3781, который регулирует процедуру инициирования, разработки и утверждения проекта новой Конституции Украины. Определен статус Конституционного Собрания Украины как орган учредительной власти, через который Украинский народ реализует свое право определять и изменять конституционный строй.

Ключевые слова: конституционная реформа, проект новой Конституции Украины, проект Закона Украины “О процедуре подготовки проекта новой Конституции Украины” от 14 января 2016 года № 3781, Конституционное Собрание Украины, конституанта.

V. B. Kovalchuk, D. D. Pavlova

CONSTITUTIONAL REFORM IN UKRAINE: PROSPECTS FOR THE NEW CONSTITUTION OF UKRAINE DRAFTING

This article is devoted to the problematic issues of the new Constitution of Ukraine drafting at the present stage of social relations development. The analysis of the draft of the Law of Ukraine

“On the procedure of the new Constitution of Ukraine drafting” dated January 14, 2016 number 3781, which regulates the process of initiation, development and approval of the draft of the new Constitution of Ukraine. The status of the Constitutional Assembly of Ukraine as a body of constituent power, through which the Ukrainian nation exercises its right to determine and change the constitutional order is determined.

Key words: constitutional reform, draft new Constitution of Ukraine, draft Laws of Ukraine “On the procedure of the new Constitution of Ukraine drafting ” dated January 14, 2016 № 3781, Constitutional Assembly of Ukraine, konstytuanta.

Постановка проблеми. Конституція України – це основа правової системи, фундамент, на якому базується все законодавство, а також процес державно-правових перетворень, демократичного розвитку країни. Крім цього, Конституція – це установчий акт народу. Це ніби договір про межі повноважень державної влади та права як окремої людини, так народу загалом, який найчастіше виявляється у формі конституції. Остання є колективним актом всього народу, в якому набувають юридичного закріплення узгоджені інтереси і воля всіх тих соціальних груп, враховуючи етнічні, які формують народ держави. Тому лише народ або спеціальний тимчасово уповноважений ним представницький орган, наділений виключним правом приймати конституцію та змінювати її в тій часині, в якій закріпленні основи конституційного ладу.

Прийнята у 1996 року Конституція України у ключових своїх положеннях пройшла випробування часом. У частині визначення прав та свобод людини вона вважається однією з найпрогресивніших у світі. Водночас досвід державного будівництва впродовж років, що минули з часу прийняття Основного Закону, засвідчив – Конституція України в сучасних динамічних історичних умовах потребує деяких змін. Але попри те, що Конституція України потребує змістовних змін, а, можливо, і прийняття нової редакції, сьогодні немає законодавчого механізму внесення таких змін, ініціювання, розроблення та схвалення проекту нової Конституції України, яка приймається всеукраїнським референдумом.

Численні спроби зміни Конституції України 1996 року (Закон України “Про внесення змін до Конституції України” від 8 грудня 2004 року № 2222-IV, Указ Президента від 27 грудня 2007 року № 1294 “Про Національну конституційну раду”, Указ Президента України від 18 лютого 2008 року № 139 “Про склад Національної конституційної ради”, Указ Президента України “Про Конституційну Асамблею” від 17 травня 2012 року № 328, Указ Президента України “Питання формування та діяльності Конституційної Асамблеї” від 25 січня 2012 року № 31 та інші акти, які їх скасовували) були тимчасовими та безрезультатними. Актуальним засобом намагання ініціювання, розроблення та схвалення проекту нової Конституції України на сьогодні є проект Закону України “Про процедуру підготовки проекту нової Конституції України” від 14 січня 2016 року № 3781. Тому метою статті є аналіз законопроекту “Про процедуру підготовки проекту нової Конституції України” від 14 січня 2016 року № 3781 (далі – Законопроект № 3781), виявлення суперечностей та прогалин відповідно до чинного законодавства, перспектив можливостей прийняття нового Основного Закону України в результаті прийняття такого закону.

Мета дослідження. Проаналізувати процес проходження конституційної реформи в Україні та перспективи прийняття нової Конституції України з урахуванням процедури її прийняття передбачуваної проектом Закону України “Про процедуру підготовки проекту нової Конституції України” від 14 січня 2016 року № 3781.

Стан дослідження. Питання конституційної реформи знайшло своє широке висвітлення в низці наукових праць українських юристів. У різні часи дослідження цього питання загалом та окремих його аспектів привертало увагу багатьох науковців, зокрема таких як В. М. Безчастний, П. О. Добродумов, В. П. Колісник, І. А. Коліушко, В. В. Лемак, Р. С. Мартинюк, М. В. Онішук, В. В. Речицький та інші. Актуальність написання цієї статті зумовлена тим, що Законопроект № 3781 потребує детального наукового аналізу, оскільки містить організаційні, процедурні норми,

які регулюють ініціювання, розроблення та схвалення проекту нової Конституції України і є останнім законопроектом, який зареєстрований у Верховній Раді України з цього питання.

Виклад основних положень. Реалізація конституційного принципу народного суверенітету є тією неодмінною умовою, яка закладає основи легітимації державної влади. Лише народ, що є єдиним джерелом влади, наділений правом визначати, які рішення чинної влади є легітимними. Легітимація можлива лише за умов, якщо закони та рішення чинної влади виражають волю народу, а це, своєю чергою, передбачає його активну участь у правовому та політичному житті держави [1, с. 336]. На таких засадах і побудований Законопроект № 3781, де в ч. 2 ст. 1 визначається, що народ має право безпосередньо через всеукраїнський референдум визначати конституційний лад в Україні, який закріплюється Конституцією України. Процедура підготовки проекту нової Конституції України, яка виноситься на всеукраїнський референдум, встановлюється цим Законом [2]. Така процедура підготовки проекту нової Конституції України має три етапи:

- 1) ініціювання процесу підготовки проекту нової Конституції України;
- 2) скликання та діяльність Конституційних Зборів України (далі – Конституційні Збори);
- 3) винесення проекту нової Конституції України на всеукраїнський референдум.

Підготовка проекту нової Конституції України може розпочатися за народною ініціативою про проведення всеукраїнського референдуму щодо прийняття нової Конституції України [2]. Такий референдум буде називатись конституційним (п. 1, ч. 3 ст. 3 Закону України “Про всеукраїнський референдум”) [3]. Всеукраїнський референдум щодо схвалення нової редакції Конституції України, внесення змін до Конституції України, скасування, втрати чинності чи визнання нечинним закону про внесення змін до Конституції України – це форма реалізації Українським народом свого права визначати конституційний лад в Україні через прийняття нової редакції Конституції України на всеукраїнському референдумі. Всеукраїнський референдум щодо схвалення нової редакції Конституції України, внесення змін до Конституції України, скасування, втрати чинності чи визнання нечинним закону про внесення змін до Конституції України проголошується Президентом України за народною ініціативою [3]. Як бачимо, положення Законопроекту № 3781 про народну ініціативу проведення конституційного референдуму цілком відповідає положенню Закону України “Про всеукраїнський референдум” і, як уявляється, є найоптимальнішим варіантом форми такої ініціативи. До того ж Рішенням Конституційного Суду України від 16 квітня 2008 року № 6-рп/2008 визначено, що народ як носій суверенітету і єдине джерело влади в Україні може реалізувати на всеукраїнському референдумі за народною ініціативою своє виключне право визначати і змінювати конституційний лад в Україні через прийняття Конституції України у порядку, який має бути визначений Конституцією і законами України; здійснюючи своє волевиявлення через всеукраїнський референдум за народною ініціативою, може в порядку, який потрібно визначити Конституцією і законами України, приймати закони України (вносити до них зміни), крім законів, прийняття яких на референдумі не допускається згідно з Конституцією України [4].

Задля вдосконалення ефективності законодавчого процесу, здійснення конституційного контролю, вирішення правових колізій, належної реалізації конституційних норм у низці розвинених держав створюються спеціальні органи конституційного контролю. На основі неодноразових провальних спроб впровадження змін до Основного Закону України та потребі в конституційному реформуванні у формі діяльності органу конституційного контролю Законопроект № 3781 пропонує Конституційні Збори як орган установчої влади, через який Український народ реалізує своє право визначати і змінювати конституційний лад. Цей орган буде створений після внесення народної ініціативи: Президент України зобов’язаний видати указ про скликання Конституційних Зборів протягом одного місяця з моменту отримання народної вимоги про проведення всеукраїнського референдуму щодо прийняття нової Конституції України. Тобто, по-перше, цей орган є тимчасовим і не передбачено завчасного його створення, що, як уявляється, призведе до затягування процесу прийняття нової Конституції України. Але, це лише одна негативна сторона такого положення. По-друге, склад Конституційних Зборів – триста народних представників до Конституційних Зборів, яких обирають на основі загального, рівного і прямого виборчого права таємним голосуванням за мажоритарною виборчою системою відносної більшості в 75 територіальних чотирихмандатних виборчих округах з приблизно рівною кількістю виборців. Це, як

вважається, є реальним проявом народовладдя в Україні і забезпечить відображення волі Українського народу. Питання компетентності таких представників виникає наступним, адже право висування кандидатів у народні представники реалізується лише шляхом самовисування і немає спеціальних вимог до таких кандидатів, окрім активного виборчого права.

Тому вже сьогодні об'єктивно можна говорити про можливість створення конституанти в Україні в її класичному розумінні. Історично конституанти утворювалися у різний спосіб. Відомі приклади, коли роль конституанти виконував парламент, ухваливши спеціальну процедуру (якої сам і дотримувався) розроблення та прийняття конституції. Іноді парламент прямо проголошував себе конституантою і діяв відповідним чином (перші конституції, прийняті у 60-х роках ХХ ст. в африканських країнах – колишніх колоніях Франції) [5].

Ідею конституанти сформулював політичний діяч часів Великої французької революції абат Емануель-Жозеф Сійєс (1748–1836). Саме йому належить авторство концепції установчої влади, покладеної в основу діяльності перших Установчих Зборів Франції. За цією концепцією, установча влада первинна стосовно влади – законодавчої, виконавчої і судової. Установча влада належить народу, котрий, реалізуючи її через представників (установчі збори), приймає конституцію. На думку Сійєса, депутати установчих зборів мають спеціальний мандат, який дає їм змогу брати участь у вирішенні питань прийняття конституції. Наявність такого мандата забезпечує найвищий рівень легітимності прийнятих у відповідний спосіб конституцій. Установчими зборами були прийняті перші конституції – основні закони, проте не завжди конституанта формувалася за допомогою загальних виборів (а саме такий порядок сучасні теоретики вважають класичним).

Попередній досвід створення подібних органів в Україні є утопічним. Наприклад, утворена Президентом України “Конституційна Асамблея” у 2012 році не мала ознак виборності, самостійності, необмеженості завдань її діяльності тощо. Тобто в організації її діяльності не було будь-якої з форм установчої влади. Але попри це, задля надання “Конституційній Асамблеї” ознак конституанти, в Указах Президента України [6], що регулювали її діяльність, декларується широкий спектр прав на участь громадськості в Асамблеї та реалізації громадянами безпосереднього права у вирішенні державних справ, а завдяки ідеї врахування практики конституційного реформування в європейських державах – створення ідеального тексту Основного Закону України. І все-таки те, що зміни до Конституції України були б на користь Глави держави, було очевидним.

Варто зазначити, що Конституційні Збори є структурованим органом, що виправдовує можливості для роботи у різних напрямках і його керованість. Передбачається такий їхній склад: Голова (обирається з числа народних представників на пленарному засіданні Конституційних Зборів на строк їхніх повноважень таємним голосуванням через подання бюлетенів), два заступники, Президія (є робочим органом), робочі комісії Конституційних Зборів (здійснення за окремими напрямами розроблення проекту Конституції України, попереднього розгляду питань). Робота Конституційних Зборів складається з пленарних засідань Конституційних Зборів та засідань робочих комісій, які є відкритими.

Основне питання, яке є нагальним і потребує законодавчого розв'язання, є процедура розроблення проекту нової Конституції України. Розроблення проекту нової Конституції України передбачає підготовку Документа для проведення громадських обговорень щодо основних положень проекту Конституції України, узагальнення результатів громадських обговорень, концепцію проекту нової Конституції України, проект нової Конституції України (ч. 1 ст. 41 Законопроекту № 3781). Цей процес можна поділити на такі етапи:

1) документ для проведення громадських обговорень щодо основних положень проекту Конституції України, узагальнення результатів громадських обговорень готують у робочих комісіях відповідно до їхніх предметів спеціалізації та затверджують на пленарному засіданні Конституційних Зборів;

2) концепція нової Конституції України розробляється у робочих комісіях з обов'язковим урахуванням результатів громадських обговорень та затверджується на пленарному засіданні Конституційних Зборів не менш як двома третинами від її загального складу;

3) концепція нової Конституції України виноситься на громадське обговорення, результати якого узагальнюють робочі комісії та враховують у тексті концепції;

4) проект нової Конституції України розробляється у робочих комісіях на підставі концепції нової Конституції;

5) за підсумками роботи робочі комісії подають до Президії Конституційних Зборів проекти відповідних частин нової Конституції України;

5-1) спрямування на наукову, юридичну чи іншу експертизу, проведення наукового дослідження (факультативний етап);

б) перед схваленням Конституційними Зборами проект нової Конституції виноситься на громадське обговорення, результати якого розглядаються та враховуються Конституційними Зборами.

7) розгляд за процедурою трьох читань;

8) Конституційні Збори на своїх пленарних засіданнях ухвалюють рішення про схвалення проекту нової Конституції України та винесення його на всеукраїнський референдум не менш як двома третинами від загального складу Конституційних Зборів України двома послідовними голосуваннями;

9) офіційне оприлюднення остаточних рішень Конституційних Зборів;

10) Президент України протягом п'яти днів з дня прийняття Конституційними Зборами рішення про схвалення проекту нової Конституції України та винесення його на всеукраїнський референдум видає указ про призначення всеукраїнського референдуму з питання прийняття нової Конституції України. Президент України в цьому разі зобов'язаний проголосити такий референдум, якщо його ініційовано з додержанням встановлених Конституцією та законами України вимог щодо організації і порядку проведення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою [7].

Такі етапи передбачені Законопроектом № 3781, хоча не є так системно прописаними. Як бачимо, остаточне ухвалення тексту нового Основного Закону України не визначено. Але подальша процедура регламентована іншими нормативно-правовими актами і передбачає:

1) проведення всеукраїнського референдуму з питання прийняття нової Конституції України (у порядку, передбаченому Законом України “Про всеукраїнський референдум”);

2) офіційне оголошення та оприлюднення результатів всеукраїнського референдуму (результати народного волевиявлення на всеукраїнському референдумі за народною ініціативою є остаточними та не потребують затвердження або схвалення будь-якими органами державної влади і є обов'язковими для виконання громадянами України, органами державної влади України, яких воно стосується та до повноважень яких зараховано); Таке положення слід вважати конституційним відповідно до Рішення Конституційного Суду України від 16 квітня 2008 року № № 6-рп/2008 (справа про прийняття Конституції та законів України на референдумі) [4].

3) нова редакція Конституції України набирає чинності з дня оголошення Центральною виборчою комісією результатів всеукраїнського референдуму про схвалення нової редакції на всеукраїнському референдумі [3]. Як кінцевий етап – прийняття конституції на референдумі є проявом найвищого рівня демократії. А загалом проведення конституційних референдумів є закономірним явищем, оскільки конституційний закон потрібно прийняти у спосіб, що унеможливило би будь-які незадоволення чи сумніви громадян у його легітимності. У багатьох державах (Франція – 1958 року, Швейцарія – 1999 року, Греція – 1975 року, Іспанія – 1978 року, Росія – 1993 року, Польща – 1997 року) конституції прийняті саме на референдумі [1, с. 295].

Головне науково-експертне управління сформулоало висновок на основі аналізу проекту Закону України “Про процедуру підготовки проекту нової Конституції України” і вказало на такі недоліки Законопроекту № 3781:

– визначення у тексті Конституції єдиного легітимного способу прийняття нової Конституції можна розглядати як певне обмеження суверенітету народу, його права визначати та змінювати конституційний лад у майбутньому;

– відповідно до ч. 2 ст. 2 проекту “Президент України зобов'язаний видати указ про скликання Конституційних Зборів...”. Водночас Президент України не наділений згаданими повноваженнями згідно з Конституцією України, а обсяг його компетенції не може бути розширений законодавчо, на що неодноразово звертав увагу Конституційний Суд України у своїх численних рішеннях;

– до повноважень Конституційних Зборів віднесено прийняття рішення про незмінність Конституції України (ст. 46). Водночас у ч. 2 ст. 72 Конституції України передбачено, що

всеукраїнський референдум за народної ініціативи призначається, якщо підписи щодо призначення референдуму зібрано не менш як у 2/3 областей і не менш як по 100 тисяч у кожній. Враховуючи наведене, припис ч. 1 ст. 3 проекту не узгоджується із сформульованими у ч. 2 ст. 72 Конституції України вимогами щодо ініціювання всеукраїнського референдуму за народною ініціативою;

– відповідно до ч. 4 ст. 49 проекту “повноваження народного представника та його конституційні права і свободи не можуть бути обмежені в умовах воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях”. Наведений припис по суті не узгоджується із Конституцією України, згідно з якою зміни до Конституції України не можуть бути внесені в умовах воєнного чи надзвичайного стану (ч. 2 ст. 157 Конституції України);

– відповідно до ч. 1 ст. 12 проекту “народний представник – особа, обрана в порядку, передбаченому цим Законом, до Конституційних Зборів та уповноважена від імені Українського народу реалізувати право встановлювати та змінювати конституційний лад в Україні”. Наведений припис викликає істотний сумнів з погляду його відповідності ст. 5 Конституції України, згідно з якою “право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить виключно народові і не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами”;

– виборча процедура, яка буде використовуватись для формування Конституційних Зборів, має принципове значення, тому має бути врегульована завчасно, а не після ініціювання процедури всеукраїнського референдуму щодо прийняття нової Конституції;

– у приписах проекту одночасно йдеться про “рішення” та “остаточні рішення” Конституційних зборів (ст. 45 та ін.). Зокрема, у ст. 45 встановлено, що “рішеннями Конституційних Зборів є остаточні рішення щодо підтвердження незмінності Конституції України чи схвалення проекту нової Конституції України та винесення його на всеукраїнський референдум”. Доцільність запропонованого поділу незрозуміла і не сприяє однозначному тлумаченню норм проекту [8]. Як уявляється, вищевказані недоліки є лише формальними і не впливають на зміст і основну мету сфери регулювання цього акта.

Висновки. Доля конституційної реформи, її спрямованість і кінцева мета продовжують залишатися серед головних тем нинішнього життя країни. Та сьогодні конституційний процес, на жаль, викликає більше запитань, аніж дає відповідей. Аналіз законопроекту “Про процедуру підготовки проекту нової Конституції України” від 14 січня 2016 року № 3781 дає підстави стверджувати, що це є чергова спроба визначити механізм прийняття нового Основного Закону України, яка, як уявляється, має право бути реалізованою, оскільки:

– містить чіткість у визначенні етапів прийняття нової редакції Конституції України, послідовний механізм їх реалізації;

– простежується основна ідея у вирішенні цього питання – виявлення народовладдя через ініціативу проведення всеукраїнського референдуму щодо створення нової Конституції України, участі громадян як народних представників Конституційних Зборів, яких обирають голосуванням тощо;

– існує перспектива створення в Україні класичної конституанти за своєю правовою природою, яка не є подібною до попередньо створюваних подібних органів в Україні;

– положення, які є ключовими у процедурі прийняття нового Основного Закону України є конституційними (на підставі аналізу на відповідність положень законопроекту позиції Конституційного Суду України в своїх рішеннях).

Отож законопроект “Про процедуру підготовки проекту нової Конституції України” від 14 січня 2016 року № 3781 не є досконалим. Він потребує детального обговорення вироблення механізмів формування Конституційних зборів та прийняття нової Конституції України. Однак цей законопроект є прогресивним, оскільки його прийняття як Закону дасть змогу відновити авторитет та повагу до Конституції як установчого акта народу.

1. Ковальчук В. Б. *Легітимність державної влади в правовій теорії та державно-правовій практиці : монографія / В. Б. Ковальчук. – К. : Логос, 2011. – 392 с.* 2. *Про процедуру підготовки проекту нової Конституції України: Проект Закону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57684.* 3. *Про всеукраїнський*

референдум: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5475-17/conv/page.4>. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Президента України про офіційне тлумачення положень частин другої, третьої ст. 5, ст. 69, частини другої ст. 72, ст. 74, частини другої ст. 94, частини першої ст. 156 Конституції України (справа про прийняття Конституції та законів України на референдумі) № 6-рп/2008 від 16 квітня 2008 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-08>. 5. Шаповал В. М. Конституанта / В. М. Шаповал // Юридична енциклопедія : в 6 т. / Редкол. Ю. С. Шемчушенко (глава редкол.) та ін. – К. : Українська Енциклопедія, 2001. – Т. 3. – С. 272. 6. Про Конституційну Асамблею: Указ Президента України від 17 травня 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>. Питання формування та діяльності Конституційної Асамблеї від 25 січня 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>. 7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо офіційного тлумачення положення пункту 6 частини першої статті 106 Конституції України (справа про проголошення Президентом України всеукраїнського референдуму за народною ініціативою) № 23-рп/2008 від 15 жовтня 2008 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-08/conv>. 8. Висновок Головного науково-експертного управління на проект Закону України “Про процедуру підготовки проекту нової Конституції України” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57684.

REFERENCES

1. Koval'chuk V. B. *Lehitymnist' derzhavnoyi vlady v pravoviy teorii ta derzhavno-pravoviy praktytsi: monohrafiya* [The legitimacy of the government power in the legal theory and state-legal practice]. – К. : Lohos, 2011. 392 p. 2. *Pro protseduru pidhotovky proektu novoyi Konstytutsiyi Ukrayiny: Proekt Zakonu Ukrayiny*. [On the procedure the new Constitution of Ukraine drafting, the Law of Ukraine]. Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57684. 3. *Pro vseukrayins'kyu referendum: Zakon Ukrayiny* [On the All-Ukrainian referendum]. Available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5475-17/conv/page>. 4. *Rishennya Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny u spravi za konstytutsiynymy podannnyamy Prezydenta Ukrayiny pro ofitsiyne tлумachennya polozhen' chastyn druhoyi, tret'oyi st. 5, st. 69, chastyny druhoyi st. 72, st. 74, chastyny druhoyi st. 94, chastyny pershoyi st. 156 Konstytutsiyi Ukrayiny (sprava pro pryynyattya Konstytutsiyi ta zakoniv Ukrayiny na referendumi)*. [The decision of the Constitutional Court of Ukraine (case on the Constitution and laws of Ukraine adoption on the referendum)]. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-08>. 5. *Shapoval V. M. Konstytuanta. Yurydychna entsyklopediya: V 6 t. / Redkol. Yu. S. Shemchushenko (hlava redkol.) ta in [Konstytuanta]*. – К. : “Ukrayins'ka Entsyklopediya Available at: ”, 2001. T. 3. p. 272. 6. *Pro Konstytutsiyinu Asambleyu: Ukaz Prezydenta Ukrayiny vid 17 travnya 2012 roku* [On the Constitutional Assembly, Decree of the President of Ukraine]. Available at: <http://www.president.gov.ua>. *Pytannya formuvannya ta diyal'nosti Konstytutsiynoyi Asambleyi vid 25 sichnya 2012 roku*. [The formation and activity of the Constitutional Assembly questions]. Available at: <http://www.president.gov.ua>. 7. *Rishennya Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny u spravi za konstytutsiynym podannnyam 51 narodnoho deputata Ukrayiny shchodo ofitsiynoho tлумachennya polozhennya punktu 6 chastyny pershoyi statii 106 Konstytutsiyi Ukrayiny (sprava pro proholoshennya Prezydentom Ukrayiny vseukrayins'koho referendumu za narodnoyu initsiatyvoyu)# 23-rp/2008 vid 15 zhovtnya 2008 roku* [The decision of the Constitutional Court of Ukraine (case on the proclamation of the allukrainian referendum on popular initiative by the President of Ukraine)]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-08/conv>. 8. *Vysnovok Holovnoho nauково-ekspertnoho upravlinnya na proekt Zakonu Ukrayiny “Pro protseduru pidhotovky proektu novoyi Konstytutsiyi Ukrayiny”*. [The conclusion of the Main Scientific Expert Department on the draft Law of Ukraine “On the procedure of the new Constitution of Ukraine drafting]. Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57684.